

THE MAN BOOKER 2018 -PALKINNON VOITTAJA!

Maitomies

Vapaasti jaettava
LUKUNÄYTE

ANNA BURNS

DOCENDO

ANNA BURNS

Maitomies

Suomentanut Laura Jänisniemi

DOCENDO

Englanninkielinen alkuteos *Milkman*

Copyright © Anna Burns, 2018

First published in 2018 by Faber & Faber Limited

All rights reserved

Tämän teoksen tekstin ja kuvien jäljentäminen ilman lupaa painamalla, monistamalla, skannaamalla tai muilla tavoin kielletään tekijänoikeuslain mukaisesti.

Suomentajalla on ollut tätä teosta kääntäessään

Suomen Kulttuurirahaston apuraha.

Kustantaja:

Docendo Oy, Jyväskylä

Puh. 044 7270 250

info@docendo.fi

www.docendo.fi

ISBN 978-952-291-659-4

Painopaikka: Livonia Print, Latvia 2019

Omistettu Katy Nicholsonille, Clare Dimondille
ja James Smithille

YKSI

Sinä samana päivänä kun maitomies kuoli, Joku McJoku painoi aseensa piipun rintaani vasten ja sanoi minua kissaksi ja uhkasi ampua minut. Maitomiehen oli ampunut yksi valtion iskuryhmistä, eikä se hetkauttanut minua lainkaan. Muita se kuitenkin hetkautti, ja jotkut heistä ”tunsivat minut näöltä mutta eivät tulleet juttusille”, ja minusta puhuttiin, koska liikkeellä oli heidän – tai paremminkin ensimmäisen langon – aloittama huhu, jonka mukaan minulla oli ollut suhde maitomiehen kanssa ja minähän olin kahdeksantoistavuotias ja hän neljäkymmenenryhden. Tiesin hänen ikänsä, en siksi että hänet oli ammuttu ja asia oli kerrottu tiedotusvälineissä, vaan koska siitä oli puhuttu aiemminkin, huhun alullepanijat olivat jo kuukausia ennen ampumista puhuneet, että neljäkymmenenryhden ja kahdeksantoista yhdistelmä oli iljettävä, että kahdenkymmenenkolmen vuoden ikäero oli iljettävä, että mies oli naimisissa eikä ollut minun puijattavissani, koska monet hiljaiset, huomaamattomat ihmiset pitivät tilannetta vähän silmällä. Suhde maitomiehen kanssa oli ilmeisesti myös ollut minun syytäni. Mutta ei minulla ollut ollut mitään suhdetta maitomiehen kanssa. En pitänyt hänestä, ja oli tuntunut pelottavalta ja hämmäntävältä, kun hän oli jahdannut minua ja yrittänyt aloittaa suhteen kanssani. En pitänyt myöskään ensimmäisestä langosta. Hän keksi pakkomielleisesti juttuja toisten ihmisten seksielämästä. Minun seksielämästäni. Kun olin ollut nuorempi,

kun olin ollut kaksitoistavuotias, kun hän oli ilmaantunut vanhimman siskoni lohdukkeeksi siskon jätettyä ensimmäisen, petollisen poikaystävänsä, saattanut hänet raskaaksi ja vienyt saman tien vihille. Ensimmäinen lanko oli heti ensitapaamisesta lähtien esittänyt rivoja kommentteja minusta – pesästäni, perästäni, pillustani, lootastani, toosastani, hutsuudestani – ja käyttänyt sanoja, seksuaalisesti värittyneitä sanoja, joita en ymmärtänyt. Hän tiesi etten ymmärtänyt niitä mutta tiesin sen verran, että tajusin ne seksuaalisiksi. Juuri se tuotti hänelle mielihyvää. Hän oli kolmekymmentäviisivuotias. Kaksitoista ja kolmekymmentäviisi. Siinäkin oli kahdenkymmenenkolmen vuoden ero.

Eli ensimmäinen lanko esitti kommenttejaan ja katsoi oikeudekseen esittää niitä, enkä minä sanonut mitään, koska en tiennyt, mitä sellaiselle ihmiselle olisi pitänyt sanoa. Hän ei koskaan esittänyt kommenttejaan siskoni läsnä ollessa. Aina kun sisko poistui huoneesta, oli kuin katkaisija olisi kääntynyt ensimmäisen langon sisällä. Hyvää tilanteessa oli se, etten pelännyt häntä fyysisesti. Siihen aikaan, siinä paikassa, väkivalta oli tärkein mittari, jolla ihmiset arvioivat kanssaeläjiään, ja näin heti, ettei ensimmäinen lanko ollut väkivaltainen, ettei hän lähestynyt asioita siitä näkökulmasta. Hänen petomaisuutensa sai minut silti joka kerta jähmettymään. Hän oli siis varsinainen paskaläjä, ja siskorukka oli raskaana ja rakasti yhä pitkäaikaista poikaystävänsä eikä voinut uskoa, että mies oli pettänyt häntä, ei voinut uskoa, ettei mies ikävöinyt häntä – ei nimittäin ikävöinyt. Hän oli lähtenyt jonkun toisen matkaan. Sisko ei oikeastaan nähnyt tätä toista miestä, tätä vanhempaa miestä, jonka kanssa oli mennyt naimisiin mutta oli itse ollut niin nuori ja niin onneton ja niin rakastunut – mutta ei tähän mieheen – että hänen ei olisi pitänyt ryhtyä mihinkään. Lakkasin käymästä heillä, vaikka sisko pahoitti siitä mielensä,

koska en enää kestänyt langon sanoja ja ilmeilyä. Kuusi vuotta myöhemmin, kun lanko yritti käydä läpi minua ja muita isosiskoja ja kolme meistä torjui hänet – suoraan, epäsuorasti, kohteliaasti, tönkeästi – näyttämölle astui kuin tyhjästä maitomies, paljon pelottavampi, paljon vaarallisempi.

En tiennyt, kenen maitomies hän oli. Ei ainakaan meidän. Ei varmaan kenenkään. Ei hän ottanut maitotilauksia. Hänessä ei ollut mitään maitoon viittaavaa. Hän ei koskaan toimittanut maitoa kennellekään. Hän ei myöskään ajanut maitoautoa. Hän ajoi henkilöautoja, erilaisia autoja, usein näyttävän näköisiä, vaikka ei itse ollut mitenkään näyttävä. Siitä huolimatta huomasin hänet ja hänen autonsa vasta kun hän alkoi hankkiutua niissä tielleni. Sitten oli myös se pakettiauto – pieni, valkoinen, jota oli vaikea kuvailla, joka muutti muotoaan. Hänet nähtiin ajoittain myös sen ratissa.

Eräänä päivänä hän ilmaantui jostain henkilöautollaan, kun luin kävellessäni *Ivanhoeta*. Luin usein kirjoja kävellessäni. Minusta siinä ei ollut mitään väärää, mutta siitäkkin tuli todiste minua vastaan. ”Nenä kirjassa kulkeminen” oli taatusti mukana listalla.

”Sinähän olet niitä ties-kenen tyttöjä. Eikös se-ja-se ollutkin sinun isäsi? Veljesi se, se ja se pelasivat nurmipallojoukkueessa, vai mitä? Hyppää kyytiin. Vien sinut kotiin.”

Sanat lausuttiin rennosti, matkustajan puoleinen ovi avautui jo. Havahduin kirjan maailmasta. En ollut kuullut auton lähestyvän. En ollut myöskään aiemmin nähnyt miestä, joka istui ratin takana. Hän nojautui lähemmäs, katsoi minua, hymyili ja oli avuliaalla tavalla ystävällinen. Mutta siinä vaiheessa, kahdeksantoista vuoden iässä, ”hymyilevä, ystävällinen ja avulias” sai minut aina saman tien varuilleni. Se ei johtunut kyydistä sinänsä. Täkäläiset autolliset pysähtyivät usein tarjoamaan kyytiä toisille, jotka olivat tulossa tänne tai lähdössä täältä. Autoja ei siihen aikaan ollut

liian kanssa, ja julkisessa liikenteessä oli arvaamattomia taukoja pommiuhkausten ja kaappauksien takia. "Tavarantarkkailu" saattoi olla terminä tuttu, mutta jalkakäytävän tuntumassa mateleminen ei ollut mikään vakiintunut käytäntö. Minä en ainakaan ollut ikinä törmännyt sellaiseen. Oli miten oli, en halunnut kyytiä. Siis ylipäättään. Kävelin mielelläni – kävelin ja luin, kävelin ja ajattelin. En myöskään halunnut nousta tämän miehen autoon. En kuitenkaan tiennyt, miten olisin sen sanonut, sillä hän käyttäytyi kohteliaasti ja tuntui tuntevan perheeni, koska oli todisteeksi luetellut sen miespuoliset jäsenet, enkä minä voinut olla epäkohtelias, koska hän ei ollut epäkohtelias. Niinpä emmin eli jähmetyin, mikä oli epäkohteliasta. "Minä kävelen", sanoin, "minä luen", ja kohotin kirjaa aivan kuin *Ivanhoe* selittäisi kävelemisen, kävelemisen tärkeyden. "Voit lukea autossa", mies sanoi, enkä muista mitä siihen vastasin. Lopulta hän naurahti ja sanoi: "Antaa olla. Älä huoli. Nauti kirjastasi." Ja hän veti oven kiinni ja ajoi pois.

Ensimmäisellä kerralla ei tapahtunut sen kummempaa, mutta huhu oli jo liikkeellä. Vanhin sisko tuli käymään luonani, koska hänen miehensä, nykyään neljäkymmentäyksivuotias lankoni, oli passittanut hänet käymään luonani. Sisko oli saanut tehtäväkseen informoida ja varoittaa. Hän sanoi, että minun oli nähty juttelevan sen miehen kanssa.

"Paskanmarjat", sanoin. "Miten niin *nähty*? Kuka minut on nähnyt? Sinun miehesi vai?"

"Sinun olisi parasta kuunnella", sisko sanoi, mutta en suostunut kuuntelemaan – ensimmäisen langon ja hänen kaksinaamaisuutensa takia ja sen, että sisko sieti sellaista. En ollut tiennyt syyttäväni siskoa, syyttäneeni häntä langon pitkään jatkuneista kommentteista. En ollut tiennyt syyttäväni siskoa siitä, että hän oli mennyt naimisiin, vaikka ei rakastanut miestänsä eikä millään

voinut kunnioittaa häntä, sillä siskon täytyi tietää – kuinka hän olisi voinut olla tietämättä – mitä kaikkea mies itse puuhaili.

Sisko yritti sinnikkäästi patistaa minua käyttäytymään kunnonla, varoittaa että vaikeutin omaa elämäni, sanoa että kaikista miehistä, joiden kanssa voisin heilastella... Mutta silloin minulle riitti. Tulistuin ja kiroilin vähän lisää, koska sisko ei pitänyt kiroilemisesta, eli se oli ainoa tapa saada hänet häipymään. Sitten huusin ikkunasta hänen peräänsä, että jos sillä pelkurilla oli minulle jotain sanottavaa, hän saisi luvan tulla sanomaan sen itse. Se oli virhe: olin päästänyt tunteeni valloilleen, minun oli nähty ja kuultu huutavan tunnekuohon vallassa ikkunasta kadun toiselle puolelle, olin antanut tunteen temmata minut mukaansa. En yleensä langennut moiseen. Mutta olin vihainen. Olin vain niin vihainen – siskolleni siitä, että hän oli tuollainen pikkuvaimo, teki aina juuri niin kuin lanko käskei, ja langolle siitä, että hän yritti sälyttää oman iljettävyytensä minun niskoilleni. Tunsin jo kuinka jäärapäisyyteni, ”pidä sinä huolta omista asioistasi” -asenteeni heräsi. Mutta aina kun kävi niin, minä suunnilleen sekosin enkä suostunut ottamaan kokemuksesta vaarin vaan tuotin itselleni tarpeettoman suurta vahinkoa. Minua ja maitomieistä koskevan huhun sivuutin asiaa sen kummemmin miettimättä. Alueella oli aina nuuskittu kiihkeästi kaikkien asioita. Juoruja tuli, juoruja meni, tuli, meni, ja kohde vaihtui. Niinpä en kiinnittänyt mitään huomiota väitettyyn rakkaussuhteeseeni maitomiehen kanssa. Sitten hän ilmestyi taas – tällä kertaa jalkaisin, kun olin tekolampipuistossa juoksemassa.

Olin yksin enkä sillä kertaa lukenut, sillä en koskaan lue juos- tessani. Siinä hän oli, ilmestyi taas kuin tyhjästä, sovitti vauhtinsa omaani, vaikka ei ollut koskaan ennen juossut vierelläni. Yhtäkkiä juoksimme yhdessä ja näytti siltä kuin olisimme aina juosseet yhdessä, ja säpsähdin taas niin kuin sittemmin jokaista kohtaamista

tämän miehen kanssa paitsi viimeistä. Hän ei aluksi puhunut mitään, enkä minä voinut sanoa mitään. Sitten hän alkoi puhua kuin olisi jatkanut aiemmin aloitettua keskustelua, aivan kuin meillä olisi aina ollut juttu kesken. Lauseet olivat lyhyitä, juoksu-
vauhtini takia hänen oli vähän vaikea puhua, ja hän puhui työ-
paikastani. Hän tiesi, missä työpaikkani sijaitsi, mitä siellä tein,
millaiset työajat minulla oli, minä viikonpäivinä kävin töissä ja
että menin joka aamu kaupunkiin kaksikymmentä yli kahdeksan
bussilla, jos sitä ei ollut kaapattu. Hän myös totesi, etten koskaan
tullut samalla bussilla kotiin. Se oli totta. Joka arkipäivä, satoi tai
paistoi, oli pa reitin varrella ammuskelua tai pommeja, mielen-
ilmauksia tai mellakoita, minä mieluummin kävelin kotiin ja luin
matkalla tuoreinta kirjaani. Kirja oli 1800-luvulta, koska en pitä-
nyt 1900-luvulla kirjoitetuista kirjoista, koska en pitänyt 1900-lu-
vusta. Näin jälkeensä ajatellen maitomies tiesi varmaan senkin.

Niinpä maitomies lausui sanansa meidän juostessamme ylem-
män tekolammen vierustaa. Puiston toisessa päässä lähellä lasten
leikkikenttää oli pienempi tekolampi. Puhuessaan hän katsoi eteen-
sä eikä kertaakaan kääntynyt minuun päin. Tämän toisen tapaa-
misen aikana hän ei kysynyt minulta yhtään mitään. Hän ei myös-
kään tuntunut kaipaavan vastauksia. Ei niin että olisin kyennyt
sellaisia antamaan. Pohdin vieläkin, mistä hän oli ilmestynyt.
Ja miksi hän käyttäytyi aivan kuin tuntisi minut, kuin tuntisimme
toisemme, vaikka emme tunteneet? Miksi hän oletti, ettei minua
haitannut, että hän juoksi vierelläni, vaikka minua haittasi? Miksi
en voinut vain lakata juoksemasta ja käskä hänen jättää minut
rauhaan? "Mistä hän ilmestyi?" -kysymystä lukuun ottamatta
nuo asiat tulivat mieleeni vasta jälkeensä – eivätkä siis vielä
tuntia myöhemmin. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin. Silloin,
kahdeksantoistavuotiaana, räjähdysalttiissa yhteisössä varttunutta

koskivat seuraavanlaiset säännöt: jos kukaan ei ole tehnyt väkivaltaa eikä loukannut suoraan sanallisesti eikä katsonut halveksivasti, mitään ei ole tapahtunut, ja miten muka voisi joutua hyökkäyksen kohteeksi, jos hyökkääjää ei ollut olemassakaan? Kahdeksantoistavuotiaana en oikein ymmärtänyt, mitä ahdistelu oli. Minulla oli aavistus siitä, intuitio, vastenmielisyyden tunne joitakin tilanteita ja joitakin ihmisiä kohtaan, mutta en tiennyt, että intuitiolla ja vastenmielisyyden tunteella oli merkitystä, en tiennyt, että minulla oli oikeus olla pitämättä jostakusta, ettei minun ollut pakko sietää ketään, joka tuli lähelle. Siihen aikaan kykenin enintään toivomaan, että kyseinen henkilö sanoisi äkkiä sen, minkä sanominen oli hänen mielestään ystävällistä ja avuliasta, ja lähtisi sitten pois, tai sitten poistuinkin itse, kohteliaasti ja nopeasti, heti tilanteen salliessa.

Toisen kerran tavatessamme tiesin jo, että maitomies oli ihastunut minuun, että tässä tehtiin jonkinlaista aloitetta. Tiesin etten pitänyt siitä, että hän oli ihastunut minuun, ja ettei minulla ollut samantaisia tunteita häntä kohtaan. Hän ei kuitenkaan sanonut mitään suoraan asiansa edistämiseksi. Eikä edelleenkään kysynyt minulta mitään. Eikä koskenut minuun. Tämän toisen tapaamisen aikana hän ei ollut toistaiseksi edes katsonut minuun. Ja hän oli minua vanhempi, paljon vanhempi, joten voisiko olla, mietin, että käsitin väärin, ettei tilanne ollutkaan sellainen kuin kuvittelin? Mitä juoksemiseen tuli, olimme julkisella paikalla. Päiväsaikaan alue muodostui kahdesta isosta, vierekkäisestä puistosta, öisin se oli jotenkin kammottava, mutta oli se sitä päivälläkin. Ihmiset eivät suostuneet myöntämään, että se oli kammottava myös päiväsaikaan, koska kaikki halusivat, että olisi edes yksi paikka, johon voisi mennä. En omissaan aluetta, joten maitomiehellä oli oikeus juosta siellä ihan niin kuin minullakin, samalla tavalla kuin seitsemänkymmentäluvun lapset katsoivat oikeudekseen juoda siellä viinaa, samalla tavalla

kuin vähän isommat lapset katsoivat kahdeksankymmentäluvulla oikeudekseen haistella siellä liimaa, samalla tavalla kuin vanhemmat ihmiset yhdeksänkymmentäluvulla taas katsoivat oikeudekseen piikittää siellä heroinia, samalla tavalla kuin valtion joukot nykyään katsoivat oikeudekseen piileskellä siellä ja valokuvata irtautujia. He kuvasivat myös irtautujien tunnettuja ja tuntemattomia apureita, kuten tälläkin hetkellä. Kun maitomies ja minä juoksimme erään pensaan ohi, kuului äänekäs napsaus, ja olin juossut sen pensaan ohi monet kerrat ilman että sieltä oli kuulunut napsausta. Tiesin että tällä kertaa napsaus kuului maitomiehen ja hänen mukanaolonsa takia, ja "mukanaololla" tarkoitan yhteyksiä, ja "yhteyksillä" tarkoitan aktiivista kapinaa, ja "aktiivisella kapinalla" tarkoitan valtiolle vihamielistä irtautujaa, joka on syypää tämän paikan poliittisiin ongelmiin. Eli nyt päätyisin johonkin arkistoon, johonkin valokuvaan tähän asti tuntemattomana mutta nyt varmasti tunnettuna apurina. Maitomies itse ei kommentoinut napsausta mitenkään, vaikka hänen oli täytynyt kuulla se. Minä reagoisin siihen lisäämällä vauhtia, jotta juoksulenkki olisi pian ohi, ja teeskentelemällä, etten ollut kuullut mitään.

Maitomies kuitenkin hidasti vauhtia, oikein kunnolla, kunnes kävelimme. Se ei johtunut huonosta kunnosta vaan siitä, ettei hän ollut juoksija. Juokseminen ei kiinnostanut häntä. Tekolampien ympäri juoksemisella – en ollut koskaan ennen nähnyt hänen juoksevan siellä – ei ollut mitään tekemistä juoksemisen kanssa. Tiesin että juoksemisessa oli kyse pelkästään minusta. Hän vihjaisi, että vauhdin hidastaminen johtui sopivalle syketasolle pyrkimisestä, että hän hidasti vauhtia saadakseen sykkeen oikealle tasolle, mutta olin perillä sykeharjoittelusta, eikä juoksulenkin aikana käveleminen ollut minulle sitä. En kuitenkaan voinut sanoa niin, sillä en voinut olla paremmassa kunnossa kuin tuo mies, en voinut tietää minulle

tutusta aiheesta enemmän kuin tuo mies, koska tšekäläiset miehiä ja naisia koskevat käyttäytymissäännöt eivät olisi ikinä sallineet sitä. Tämä oli ”minä olen mies, ja sinä olet nainen” -aluetta. Täällä säännöt määräisivät, mitä tyttö sai sanoa pojalle tai nainen miehelle tai tyttö miehelle ja mitä ei – ainakaan virallisesti, ainakaan julkisesti, ainakaan usein. Täällä tietynlaisia tyttöjä ei suvaittu, jos todettiin, että he eivät käyttäytyneet alistuvasti, eivät tunnustaneet miesten ylemmyyttä vaan saattoivat mennä jopa niin pitkälle, että melkein sanoivat vastaan; naispuoliset villikot, röyhkeä laji, ihan liian varma itsestään. Kaikki pojat ja miehet eivät kuitenkaan olleet sellaisia. Jotkut nauroivat ja pitivät nokkiinsa ottavia miehiä huvittavina. Ne pojat joista pidin – ja ehkä-poikaystävä kuului siihen joukkoon. Hän nauroi ja sanoi: ”Nyt kyllä huijaat! Tilanne ei voi olla noin paha, vai voiko”, kun kerroin tuntemistani pojista, jotka inhosivat toisiaan mutta raivosivat yhdessä Barbra Streisandin kovasta äänestä; pojista jotka tulistuiivat, kun Sigourney Weaver tappoi siinä uudessa elokuvassa otuksen, jota kukaan elokuvan miehistä ei ollut saanut hengiltä; pojista joita ärsytti Kate Bushin kissamaisuus, kissojen naismaisuus, mutta en kertonut kissoista, joita oli löytynyt kuolleina ja silvottuina niin paljon, ettei alueella enää ollut kovin monta jäljellä. Päädyin sen sijaan Freddie Mercuryyn, jota kuului yhä ihailta, kunhan kaikenlainen homomaisuus vain pystyttiin kiistämään, mikä sai ehkä-poikaystävä laskemaan kahvikannun kädestään – kaikista tuntemistani ihmisistä vain hänellä ja hänen ystävällään chefillä oli kahvikannu – istumaan alas ja nauramaan taas.

Hän oli minun ”ehkä-poikaystäväni, jota olin tähän mennessä tapailnut melkein vuoden”. Tapasimme tiistai-iltaisain, silloin tällöin torstaisain, useimpina perjantai-iltoina, jotka venyivät lauantain puolelle, ja sitten lauantai-illasta sunnuntaihin. Joskus se tuntui

vakituiseilta seurustelulta. Joskus taas ei minkäänlaiselta seurustelulta. Jotkut heillä päin pitivät meitä oikeana parina. Useimmat kuitenkin ajattelivat, että olimme yksi ei-pareista, niistä jotka ehkä tapailivat säännöllisesti mutta joita ei silti voinut määrittellä varsinaiseksi pariskunnaksi. Minä olisin halunnut, että olisimme oikea pariskunta, olisin halunnut seurustella virallisesti ja kerran sanoinkin ehkä-poikaystäväälle niin, mutta hän sanoi, ettei se pitänyt paikkaansa, että olin varmaan unohtanut, joten hän muistuttaisi. Hän sanoi, että kun olimme kokeilleet – sitä että hän olisi minun vakituinen poikaystäväni ja minä hänen vakituinen tyttänsä – ja olimme tapailleet ja järjestelleet asioita ja tuntuneet siirtyvän kohti jotain tulevaa päämäärää niin kuin oikeat pariskunnat tekevät, minusta oli tullut kummallinen. Hän sanoi että hänestäkin oli tullut kummallinen, mutta minussa hän ei ollut kuulemma koskaan nähnyt niin suurta pelkoa kuin silloin. Hänen puhuessaan muistin hämäästi jotain siitä, mistä hän kertoi. Toinen puoli minusta kuitenkin mietti, mahtoiko hän keksiä koko jutun. Hän sanoi ehdottaneensa, sen takia mitä välillämme oli – mitä se sitten olikin – että lakkaisimme olemasta toistemme vakituisia, mikä oli hänen mielestään ollutkin vain sitä, että minä olin yrittänyt ”puhua tunteista”, mihin en ilmeisesti ollut missään vaiheessa uskonut päätellen siitä, millaisen sätkyn olin saanut, kun niistä oli puhuttu, ja siitä että puhuin tunteista vielä vähemmän kuin hän. Hän ehdotti, että palaisimme ehkä-vyöhykkeelle, jossa emme tienneet, seurustelemmeko vai emme. Teimme niin, ja hänen sanojensa mukaan minä rauhoituin ja hän itsekkin rauhoittui.

Mitä tulee niihin virallisiin miesten ja naisten alueisiin ja siihen, mitä naiset saivat sanoa ja mitä he eivät saaneet sanoa, en sanonut mitään, kun maitomies hidasti vauhtia ja sitten pysäytti juoksuni. Hän ei tälläkään kertaa tuntunut käyttäytyvän epäkohteliaasti

ainakaan tahallaan, ja siksi minäkään en voinut olla epäkohtelias ja vain jatkaa matkaa. Sen sijaan annoin hänen hidastaa omaakin vauhtiani, tuon miehen, jota en halunnut lähelleni, ja siinä vaiheessa hän sanoi jotain sellaista, että kävelin aina kun en juossut, ja toivoin ettei hän olisi sanonut sitä tai etten olisi kuullut sitä. Hän sanoi olevansa huolissaan, sanoi ettei oikein tiennyt, eikä koko aikana katsonut minuun päin. "En oikein tiedä", hän sanoi, "siitä juoksemisesta, siitä kävelemisestä. Liikaa juoksemista ja kävelemistä." Sen sanottuaan hän vaikenä, kääntyi puiston laidassa kulman taakse ja katosi. Aivan niin kuin edellisellä kerralla hänen ilmestyttyään siinä näyttävässä autossa, olin tälläkin kertaa – hänen ilmestyttyään yhtäkkiä kuin tyhjästä, hakeuduttuaan lähelleni, oletettuaan että se sopi minulle, kameran napsahdettua, hänen arvosteltuaan juoksemistani ja kävelemistäni ja sitten häivytyttyään ihan äkkiarvaamatta – hämmentynyt, säikähtänyt. Se tuntui sokilta, kyllä vain, mutta sokilta jostain, joka oli varmasti liian pientä, vähäpätöistä, jopa liian normaalia todellisen sokin aiheeksi. Sen takia kuitenkin tajusin vasta monta tuntia myöhemmin, palattuani jo kotiin, että hän tiesi työstäni. En myöskään muistanut, kuinka olin päässyt kotiin, koska hänen lähdettyään olin ensin yrittänyt jatkaa juoksemista, palata omaan ryhtiini, teeskennellä ettei hän ollut ilmaantunut paikalle tai ettei se ainakaan ollut merkinnyt mitään. Sitten, koska keskittyminen pätki, koska olin hämmentynyt, koska en ollut rehellinen, liukastuin jostain pois viskatusta kiiltävästä lehdestä irronneisiin sivuihin. Aukeamalla oli nainen, jolla oli pitkät, tummat, sotkuiset hiukset, pitkät sukat, sukkanauhat ja yllään jotain mustaa ja pitsistä. Hän nojautui taaksepäin ja hymyili minulle, jalat levällään, ja silloin minä liukastuin ja menetin tasapainoni, ja puistokäytävälle kaatuessani näin hänen pillunsa kokonaan.

KAKSI

Tuon juoksulenkin jälkeisenä aamuna, tavallista aikaisemmin ja syytä itselleni kertomatta, kävelin tavoistani poiketen alueen toiseen laitaan ja ajoin sieltä kaupunkiin eri bussilla. Tulin sillä myös kotiin. Ensimmäistä kertaa en lukenut kävellessäni. En kävellyt. En kertonut itselleni syytä siihenkään. Myös seuraava juoksulenkki jäi väliin. Se oli välttämätöntä, sillä *hän* voisi ilmaantua puistoon. Mutta jos suhtautui juoksemiseen vakavasti, oli pitkänmatkajuoksija ja määrätietoinen ihminen tietystä kaupunginosasta, tuo alue oli kutakuinkin pakko pitää mukana suunnitelmissa. Jos ei pitänyt, uskonnollisen maantieteen takia jäljelle jäi kovin rajallinen reitti, eli joutui vastaavan vaikutuksen aikaansaamiseksi kiertämään paljon pienempää aluetta moneen kertaan. Vaikka rakastin juoksemista, yksitoikkoinen juoksupyörässä kiittäminen osoitti, etten rakastanut sitä niin paljon, joten en juosut seitsemään päivään askeltakaan. Tauko näytti myös jatkuvan, kunnes juoksemisen pakko sai pääni kääntymään. Seitsemännen lenkittömän päivän aamuna päätin palata puistoon, tällä kertaa yhdessä kolmannen langon kanssa.

Kolmas lanko oli ihan eri maata kuin ensimmäinen. Hän oli minua vuoden vanhempi ja olin tuntenut hänet pienestä pitäen: kuntoiluhullu, tappeluhullu, kaikin puolin pätkähullu. Pidin hänestä. Muutkin pitivät hänestä. Kun ihmiset tottuivat häneen, he pitivät hänestä. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi hänestä voi

sanoa, että hän ei ikinä juoruillut, ei ikinä esittänyt rivoja kommentteja tai seksuaalisesti värittyneitä letkauksia tai letkautellut mistään muustakaan. Hän ei myöskään esittänyt manipuloivia, uteliaita kysymyksiä. Itse asiassa hän kyseli hyvin harvoin mitään. Mitä tappelemiseen tuli, hän tappeli miesten kanssa. Hän ei ikinä tapellut naisten kanssa. Se hänen päässään paikallisten tekemän diagnoosin mukaan olikin vialla, että hän odotti naisten olevan rohkeita ja määrätietoisia, inspiroivia, jopa myyttisiä ylimaallisia olentoja. Meidän piti myös kiistellä hänen kanssaan, kumota hänen näkemyksensä, mikä oli hyvin poikkeuksellista mutta kuului hänen järkkymättömiin naissääntöihinsä. Jos nainen ei ollut myyttinen ja niin pois päin, kolmas lanko yritti itse tuuppia tilannetta siihen suuntaan käyttäytymällä vähän määrällävästi. Se oli hänestä noloa, mutta hän uskoi, että tultuaan hänen improvisoidun despotismsinsa avulla tolkkuihinsa nainen muistaisi, kuka on, ja ottaisi suivaantuneena olemuksensa ylimaallisen osan taas käyttöön. "Ei siis kovin tasapainoinen tyyppi", jotkut alueen miehistä sanoivat, luultavasti kaikki alueen miehet. "Mutta jos hänen täytyy olla tasapainoton", sanoivat kaikki alueen naiset, "meistä on parasta, että se ilmenee tällä tavalla." Koska kolmas lanko siis piti kaikkia naispuolisia poikkeuksellisen suuressa arvossa, hänestä tuli hyvin suosittu naisten keskuudessa, eikä hän itse tajunnut sitä lainkaan, mikä lisäsi suosiota entisestään. Myönteistä oli myös se – siis minun kannaltani, tämänhetkisessä maitomieheen liittyvässä ongelmassa – että kaikki alueen naiset ajattelivat kolmannesta langosta samoin. Ei siis vain yksi nainen tai kaksi tai kolme tai edes neljä naista. Pieni naisjoukko ei olisi kyennyt saamaan aikaan minkäänlaista muutosta yhteisissä asioissa, kääntämään yleistä mielipidettä itselleen suosiolliseksi olematta naimisissa jonkun alueemme vaikutusvaltaisen miehen –

siis puolisolitaallisiin joukkoihin kuuluvan – kanssa, olematta jonkun sellaisen äiti, ihailija tai jonkinlaisessa yhteydessä sellaiseen. Paikalliset naiset yhdessä kuitenkin pystyivät siihen, ja silloin harvoin kun he nousivat vastustamaan jotain yhteiskunnallista tai paikallista asiaintilaa, he muodostivat yllättävän pelottavan voimatekijän, jonka muut voimatekijät – joita yleensä pidettiin pelottavampina – joutuivat ottamaan huomioon. Sitten nämä naiset osoittivat yhteisen arvostuksensa mestariaan kohtaan eli suhtautuivat häneen suojelevasti. Hän ja naiset olivat samalla puolella. Mitä tulee kolmanteen lankoon ja alueen miehiin, myös useimmat miehet pitivät hänestä ja kunnioittivat häntä – ehkä omaksikin hämmästykseseen. Koska hän oli fyysisiltä ominaisuuksiltaan ylivertainen ja oli vaistomaisesti sisäistänyt alueen miehiä koskevan tappelukoodin, hänellä oli kaikki vaaditut avut, vaikka hänen myötämielisyytensä naisia kohtaan ylsikin miesten mielestä äärimmäisen sekopäisiin mittoihin. Siksi kaikki alueella hyväksyivät hänet, ja minäkin hyväksyin hänet ja olin ennen usein juossut hänen kanssaan, mutta eräänä päivänä olin lopettanut. Hänen tyrannimainen suhtautumisensa liikuntaan päihitti oman tyrannimaisen suhtautumiseni liikuntaan. Hänen asenteensa oli osoittautunut liian intensiiviseksi, liian yksioikoiseksi, liian epärealistiseksi. Päätin silti ryhtyä taas juoksemaan hänen kanssaan, en siksi että olisin ajatellut maitomiehen pelkäävän hänen fyysisiä ominaisuuksiaan, pelkäävän tappeluun joutumista. Maitomies ei toki ollut yhtä nuori ja kovakuntoinen kuin lanko, mutta nuoruus ja kova kunto eivät ratkaise kaikkea, usein eivät yhtään mitään. Ei tarvitse olla nuori ja kova juoksemaan pystyäkseen esimerkiksi ampumaan, ja olin melko varma, että ampuminen sujui maitomieheltä oikein hyvin. Ajattelin että langon fanilauma – molempien sukupuolten osoittama arvostus – pitäisi maitomiehen loitolla.

Jos hän alkaisi nurista siitä, että lanko juoksi kanssani, hän ei saisi osakseen vain koko paikallisen yhteisön paheksuntaa, vaan hänen maineensa yhtenä alueemme merkittävistä, kunnianarvoisista toisinajatteliijoista romahtaisi niin alas, että hänet häädettäisiin jokaisesta mahdollisesta turvapaikasta minkä tahansa ohiajavan sotilasajoneuvon eteen aivan kuin hän ei olisikaan yksi suurista, vaikutusvaltaisista sankareistamme vaan vain joku vihollisvaltion poliisi, joku vihollisen sotilas vetten takaa tai jopa vihollisvaltiota puolustavien puolisotilaallisten joukkojen edustaja tien toiselta puolelta. Irtautujana hän oli hyvin riippuvainen paikallisesta yhteisöstä, ja arvelin ettei hän sotkisi välejänsä siihen minun takiani. Se oli senhetkinen suunnitelma, ja se oli hyvä suunnitelma, ja se antoi minulle itseluottamusta; harmitti vain, etten ollut keksinyt sitä jo seitsemän päivää ja kuusi yötä sitten. Mutta nyt olin, joten seuraavaksi se piti ottaa käyttöön. Puin juoksukampeet ylteni ja lähdin kolmannen langon talolle.

Kolmannen langon talo oli puistoon johtavan reitin varrella, ja sitä lähestyessäni kaikki oli juuri niin kuin olin odottanutkin: lanko lämmitteli pihapolulla juoksuasussaan. Hän kiroili vaimealla äänellä eikä tainnut itse edes tajuta kiroilevansa. "Voi vitun vitun..." kuului hiljaa, kun hän venytteli ensin oikeaa kolmipäistä pohjelihasta ja sitten vasenta, sitten kuului lisää kiroilua oikean ja vasemman leveän kantalihaksen aikana, ja sitten hän sanoi minuun katsomatta – koska venyttelemineen vaatii keskittymistä – ja kommentoimatta millään tavalla sitä, että olin taas paikalla, lähdössä juoksemaan hänen kanssaan, vaikka edellisestä kerrasta oli melkoinen tovi: "Tänään juostaan kahdeksan mailia." "Okei", sanoin. "Asia selvä." Kolmas lanko järkyttyi. Tiesin että minun olisi pitänyt kurtistaa otsaani, ilmoittaa että emme todellakaan juoksisikaan kahdeksaa mailia ja julistaa sitten keisarinna, jumalattaren

elkein, kuinka monta mailia juoksisimme. Ajatukseni olivat kuitenkin maitomiehessä, joten minulle oli ihan sama, kuinka monta mailia juoksisimme. Kolmas lanko suoristautui ja katsoi minua. "Käly, kuulitko sinä, mitä minä sanoin? Sanoin yhdeksän mailia. Kymmenen. Juoksemme kaksitoista mailia." Se oli merkki siitä, että minun pitäisi ryhtyä kiistelemään ja vänkäämään matkasta. Tavallisesti olisin suostunut siihen, mutta nyt minulle oli aivan sama, vaikka juoksisimme maata ristiin rastiin, kunnes pienikin yskäisy – vaikka jonkun toisen – saisi polvemme pettämään. Mutta yritin. "Äh, ei, lanko", sanoin. "Ei kahtatoista mailia." "Kyllä vain", hän vastasi. "Neljätoista mailia." En selvästi ollut yrittänyt tarpeeksi. Ja mikä pahinta, sukupuoleni takia välinpitämätön suhtautumiseni oli saanut langon kuohuksiin. Hän katsoi minua tiukasti ja ehkä mietti, olinko sairas tai jotain. En yhtään tiennyt, mitä hän ajatteli, mutta tiesin, ettei kyse ollut siitä, ettei hän olisi halunnut juosta neljätoista mailia tai kyennyt siihen. Hänelle – koska hän kaipasi vastaansanomista – ja minulle – koska mietin vain maitomiehistä – mailimäärä oli maailman epäolennaisin asia. Ongelmana oli se, etten määrällilyt häntä, ja hän aloitti: "Minä en ole mikään määrällily", mikä tarkoitti, että edessä olisi pitkä yksinpuhelu, mutta sitten ovesta astui hänen vaimonsa, kolmas siskoni.

"Jaa että juoksemaan!" sisko murahti seistessään pihalla pillifarkuissaan ja varvastossuissaan jokainen varpaankynsi eriväriksi lakattuna. Tämä oli ennen niitä vuosia, jolloin kaikki muut paitsi muinaiset egyptiläiset lakkasivat varpaankyntensä eriväriksi. Siskolla oli Bushmills-lasi toisessa kädessä ja Bacardi-lasi toisessa, koska hän vasta mietti, mitä joisi ensimmäiseksi. "Te kaksi olette idiootteja", hän sanoi, "tiukkapiipoisia kontrollifriikkejä. Pakkomielteisiä, pikkumaisia sekopäitä... siis ihan totta, millainen kuspää käy juoksemassa?" Sitten hän häipyi, koska ovelle oli

ilmestynyt viisi hänen kaveriaan. Kaksi heistä tuuppasi pikkuruisen talon pienen portin auki jalallaan, sillä he eivät voineet tuupata sitä auki käsillään, koska heillä oli syli täynnä alkoholijuomia. Muut kävelivät suoraan pensasaidan läpi, minkä seurauksena aita meni taas pilalle. Se oli miniaita, kolmisenkymmentä senttiä korkea, "elementti", kuten siskoni sanoi, mutta se ei ollut oikein päässyt elementtiinsä, koska ihmiset unohtivat sen olemassaolon ja tunkivat sen läpi tai kaatuilivat sen päälle, kuten kolme siskon kavereista parhaillaan. Aidan hyvinvointi oli taas vaarassa, se repeytyi muodottomaksi, kun naiset marssivat sen läpi nurmikolle. Ennen kuin he rynnivät sisään, he pilkkasivat tapansa mukaan meitä kahta juoksijoina. He tekivät sen ohimennen, tönäisivät niin että tasapaino horjui – kuten aina kun he törmäsivät meihin jossain kunnan lämmittelyasennossa. Lopulta, ennen kuin he sulki-
kivat ulko-oven ja me kaksi loikkasimme pensasaidan yli aloittaaksemme lenkin, haistoin tupakansavun ja kuulin olohuoneesta naurua ja kiroilua; kuulin myös korkeaan lasiin kaadetun neste-
pitkän pulputuksen.

Juoksimme ylemmän tekolammen vierustaa, oli kulunut seitsemän päivää siitä kun olin juossut sen vierustaa maitomiehen kanssa, ja lanko kolmonen kiroili koko ajan vaimealla äänellä. Minä etsin katseellani häiriötekijöitä, vaikka en halunnut sitä ihmistä mieleeni. Halusin mieleeni ehkä-poikaystävä, sillä hän oli viihtynyt mielessäni oikein mainiosti, kunnes maitomieheen liittyvä epämu-
kava olo oli syrjäyttänyt hänet. Oli tiistai, ja tapaisin hänet myöhemmin illalla, kun olisin juossut tämän lenkin ja hän olisi lakannut rassaamasta tuoreinta autoromuaan. Sanoin nykyistä harmaaksi, ja hän sanoi sitä hopeanhoitoiseksi nolla-x-joksikin, ja hän oli siirtänyt korjatun valkoisen syrjään päästäkseen oitis herättele-
mään tätä harmaata romuläjää henkiin, mutta

kun olin viime tiistaina astunut hänen olohuoneeseensa, lattialla oli lojunut ihan toisen auton osa. Sanoin: "Matolla on joku autojuttu", ja hän sanoi: "Joo, tiedetään, eikö olekin upea?" Sitten hän selitti, että he kaikki – siis miehet töissä – olivat saaneet orkut, koska jonkun unelmaisen valmistajan superspesiaali ajoneuvo oli jätetty – *"Vittu noin vaan! Ilmaiseksi! Ne ei halunneet siitä mitään!"* hän huusi – keskelle korjaamo, suoraan heidän syliinsä. "Voitko kuvitella?" hän sanoi. "Ei hynää! Ei hintaa!" Siis rahaa, omistajat eivät olleet halunneet autosta rahaa. Ehkä-poikaystävä tuntui olevan sokissa, joten minulle jäi epäselväksi, oliko kohtaaminen unelma-auton kanssa ollut hyvä vai huono asia. Olin jo aikeissa kysyä, mutta hän ei ollutkaan vielä lopettanut. "Ne tyyppit jotka sen toivat", hän sanoi, "sanoivat myös: 'Te pojat saatte meidän rikkinäisen hellan, meidän pienen jääkaapin, meidän mankelin, matonretaleen, joka on ihan okei, haisee vain vähän, eli peskää se ja laittakaa sitten vessan lattialle, ja saatte myös kaikki meidän lasinsirpaleet ja rakennusharkot ja tiilimurskan, niistä saa tosi vankan perustuksen talvipuutarhalle.' Sitten me ajateltiin", ehkä-poikaystävä sanoi, "että ne vanhat ihmisraukat luulivat, että me ollaan romuttamo eikä autokorjaamo, ja ettei ehkä olisi oikein ottaa niiltä sitä Bloweria, koska ne oli ihan sekaisin eikä tajunneet, mitä ne teki, ei ehkä sitäkään, miten arvokas se auto oli – jopa siinä kunnossa. Jotkut meistä kumminkin töni toisia ja suhisi ne hiljaisiksi. *'Älkää sanoko mitään. Ne haluaa siitä eroon, eli otetaan se vaan'*, mutta toiset meistä sanoivat jotain – sanoi sen sekavuusjutun mutta tietysti vähän eri tavalla, ettei niille vanhuksille tulisi paha mieli." Silloin pariskunta oli kuulemma katsonut heitä kaikkia ja sanonut: "Väitättökö te meitä tyhmiksi tai jotain? Väitättökö te että me ollaan köyhiä tai jotain? Mitä te oikein meinaatte? Mitä hittoa?" Sitten he olivat alkaneet säättiä. "Jos te runkkarit

luulette, että me ollaan hulluja, niin me lähdetään pois ja viedään myös meidän kodinkoneet, tiilimurska, huonekalut, meidän Blower Bentley, meidän matto, kaikki hienot materiaalit, jotka me tuotiin teille ihan hyvän hyvyttämme. Eli ottakaa tai jättäkää, ihan sama meille." "Totta kai me otettiin", ehkä-poikaystävä sanoi. Siinä vaiheessa avasin suuni kysyäkseni, mikä oli... mutta hän ehti ensin ja sanoi "kilpa-auto", luultavasti auttaakseen minua ymmärtämään. Yleensä hän jätti auttamatta, ei tahallaan vaan koska innostui, mutta arvioi taas kerran yleisönsä väärin puhuessaan minulle "autoa". Hän puhui ja puhui, selosti tekniset yksityiskohdat vihoviimeistä tavuviivaa ja pilkkua myöten, mikä oli enemmän kuin tarpeen ja todella avuliasta, mutta ymmärsin että hänen oli pakko hyödyntää minua, koska hän oli innoissaan autosta eikä huoneessa ollut ketään muuta. Ei hän tietenkään odottanut, että muistaisin, mitä hän sanoi, niin kuin minäkään en odottanut, että hän muistaisi Karamazovin veljekset, Tristram Shandyn, Turhuuden turut tai Rouva Bovaryn, vaikka olin kerran innoissani kertonut hänelle niistä. Vaikka olimmekin ehkä-suhteessa, emme oikeassa suhteessa, johon sitouduttiin ja joka eteni johonkin suuntaan, kumpikin sai innoituksen hetkinään kertoa kaiken, ja toinen yritti ymmärtää siitä ainakin osan. Enkä minä sitä paitsi ollut täysin tietämätön. Nyt ymmärsin, että ehkä-poikaystävä oli iloinen siitä, mitä korjaamolla oli tapahtunut. Tiesin myös, että Bentley oli auto.

Ja nyt hän ihasteli sitä, osaa joka parhaillaan lojui olohuoneen matolla. Hän seisoi sen vieressä katse painettuna, leveä hymy huulillaan, kasvot säteillen. Niin hän teki – sillä tavalla minä sytyin, sillä tavalla hän sai minut syttymään: uppoutui luontevasti, rennosti, vapautuneesti rassaamaan vanhoja romuläjiä keskittynyt ilme täynnä rakkautta, totesi itsekseen, että ongelmat olivat

vakavia eikä vanha autoparka välttämättä toipuisi niistä, jos hän ei rassaisi sitä tunnollisesti, silloinkin kun joku muu olisi saattanut kohauttaa olkapäitään ja sanoa elämässä, elämästä: *"Jaa-a, ei kannata yrittää, ei siitä varmaan tule mitään, eli ei edes yritetä vaan valmistaudutaan katkeruuteen ja pettymykseen."* Mutta ehkä-poikaystävä sanoi: *"Kyllä se saattaa onnistua, luulen että se onnistuu, eli mitä jos kokeillaan?"* ja vaikka se ei aina onnistunutkaan, hän ei ainakaan alentunut surkuttelemaan tappiota yrittämättä ensin. Jos konsti ei onnistunut, hän siirtyi pettymyksestä toivuttuaan saman tien seuraavaan asiaan uusin voimin, samalla pystymisen asenteella silloinkin, kun ei pystynyt. Uteliaana ja keskittyneenä ja innostuneena – intohimon takia, suunnitelmien takia, toivon takia, minun takiani. Ja siinäpä se. Hän oli myös minua kohtaan laskelmoimaton, täysin avoin ja rehellinen, aina oma itsensä, eikä hänessä ollut cooliuuden, varautuneisuuden, tarkoitushakuisuuden, sen loukkaavan, toisinaan fiksun, aina ilkeän manipuloinnin häivääkään. Ei juonittelua. Ei pelejä. Hän ei tehnyt sellaista, ei pitänyt siitä, häntä ei kiinnostanut sellainen. *"Ihan hulluja juttuja"*, hän sanoi. Siksi hän oli vahva. Myös hyveellinen. Lahjomaton pienissä asioissa ja sen myötä myös isomissa. Se oli ainutlaatuisista. Siksi hän veti minua puoleensa. Siksi minä siinä seistessäni, katsellessani häntä katselemassa autoaan, miettimässä ja pohtimassa ääneen, aloin kostua ja...

"Kai sinä kuuntelet minua?" hän kysyi. *"Kyllä"*, vastasin. *"Kuulin kaiken. Puhuit auton sisäpuolesta."*

Tarkoitin matolla lojuvaa osaa, mutta hän sanoi kertovansa uudelleen, koska kuulosti siltä, etten ollut tajunnut perusasioita. Silloin opin, että tämä sisäosa oli ulko-osa, että se kuului auton etuosaan. Ehkä-poikaystävä sanoi myös että auto, josta se oli peräisin, oli ollut korjaamolle tuotaessa ihan romu. *"Arvaa mitä! Se*

oli ihan toivoton tapaus, karmeassa kunnossa, joku ääliö oli räjäyttänyt moottorin, kun ei ollut laittanut sinne tarpeeksi öljyä. Tärkeitä osia puuttuu, tasauspyörästö puuttuu, männät venttiilikannesta läpi, melkein kaikki, ehkä-tyttöystävä, mikä tragedia.” Kuulemani perusteella – koska lattialla lojuva osa ei näyttänyt mitenkään erityiseltä vaan ihan samalta kuin muutkin – kyseessä oli jokin himoittu, 1900-luvun alun iloinen, hurja, nopea, äänekäs auto, joka ei ollut hyvä pysähtymään. ”Pelastuksen ulottumattomissa”, ehkä-poikaystävä sanoi ja tarkoitti korjauskelvotonta, mutta hymyili silti. Hän kertoi että hän ja muut olivat pitkään kiisteltyään, riidelttyään ja lopulta äänestettyään päättäneet purkaa sen, mitä autosta oli jäljellä. He olivat jakaneet sen osiin ja heittäneet niistä arpaa, ja ehkä-poikaystäväälle oli osunut tämä matolla lojuva palanen, joka parhaillaan tuotti hänelle silkkaa iloa.

”Ahdin”, hän sanoi, ja minä sanoin ”mm-hmm”, ja hän sanoi: ”Ei, ehkä-tyttöystävä, sinä et nyt ymmärrä. Siihen aikaan harvoissa autoissa oli ahdettu moottori, eli tämä oli edistyksellistä teknologiaa. Blower Bentley päihitti kilpailijansa juuri tämän takia.” Hän osoitti lattialla lojuvaa osaa. ”Mm-hmm”, sanoin taas, ja sitten minulle tuli jotain mieleen. ”Kuka sai penkit?” kysyin, ja se sai ehkä-poikaystävän nauramaan ja sanomaan: ”Ei tuollaista sovi kysyä, kulta. Tulepa tänne.” Ja hän vei sormensa – *oi Luoja* – niskani ja kalloni yhtymäkohtaan. Se oli vaarallista, aina vaarallista. Aina kun hänen sormensa olivat siellä, unohdin kaiken – en pelkästään sitä, mitä oli tapahtunut juuri ennen sormien kosketusta, vaan ihan kaiken: kuka olin, mitä tein, kaikki muistoni, kaiken kaikesta paitsi että olin siinä, siinä hetkessä, hänen kanssaan. Sitten, kun hän painoi sormensa siihen uraan, siihen mutkaan, siihen pieneen kohtaan ulkonevan luun yläpuolella, se oli vielä vaarallisempaa. Siinä vaiheessa mieleni herposi, koska tunne

oli niin autuas ja aika katosi. Liian myöhään ajattelin: *mutta entä jos hän alkaa hieroa minua sieltä!* Valahtaisin aivan veteläksi, jolloin hän joutuisi kietaisemaan kätensä ympärilleni, etten kaatuisi, eli minun pitäisi sallia se. Siinäkin tapauksessa rojahtaisimme hetken päästä nurin.

”Unohda penkit”, ehkä-poikaystävä kuiskasi. ”Penkit ovat tärkeitä mutta eivät kaikkein tärkeimmät. Tämä on tärkeää.” En ollut varma, puhuiko hän vielä ”autoa” vai oliko hänen huomionsa siirtynyt minuun. Arvelin että hän puhui autosta, mutta on hetkiä, jolloin ei voi ruveta riitelemään, joten suutelimme, ja hän sanoi että alkoi kiihottua mutta minä en, ja minä kysyin, eikö hän voinut katsoa, miltä minä näytin. Sitten hän mutisi ”mikä tämä on”, ja minä mutisin ”ai mikä”, ja hän tökkäsi jotain, joka oli unohtunut käteeni, ja se osoittautui Gogolin *Päällystakiksi*, ja hän sanoi vain laittavansa sen tuonne, siis pöydälle, ja teki niin, ja se oli okei, ja olimme ehkä laskeutumassa matolle tai sohvalle tai jonnekin, kun kuului ääniä. Ne kuuluivat hänen pihapolultaan, ja pian sen jälkeen oveen koputettiin.

Ovella oli miehiä, ehkä-poikaystävän naapureita. He olivat tulleet käymään, koska sana Blower Bentleystä oli kiirinyt ja koska ihmiset eivät voineet uskoa sitä todeksi vaan halusivat nähdä sen omin silmin. Lukumäärä ja päättäväisyys olivat sitä luokkaa, ettei heille oikein voinut sanoa: ”Nyt on vähän muuta, voidaanko palata asiaan myöhemmin?” Heidän innostuksensa vaikutti suuremmalta, sietämättömämmältä, kiihkeämmältä kuin meidän. Selittäessään läsnäolonsa syyt he hivuttautuivat kohti kynnystä, varpaillaan, ja yrittivät kurkkia ehkä-poikaystävän olan yli nähdäkseen vilauksen tuosta kallisarvoisesta moottoriajoneuvosta. Ehkä-poikaystävä joutui selittämään – sillä kaikki tiesivät, että hän säilytti autoja tontillaan ja kotonaan – että tällä

kertaa kyse ei ollut kokonaisesta autosta vaan auton ahtimesta, mutta sekin tuntui olevan mahtava, uskomaton uutinen. Silloin naapurit halusivat ehdottomasti tulla sisään, hetkeksi vain, vain vilkaisemaan tuota upeaa, poikkeuksellista esinettä. Ehkä-poikaystävä päästi heidät sisään, ja heidän innostuksensa muuttui hiljaisuudeksi, kun he täyttivät olohuoneen ja tuijottivat hartaina lattialla lojuvaa osaa.

"Eriskummallista!" joku sanoi sitten – eli sitä sen todella täytyi olla, sillä moinen sana ei kuulunut sanavarastoomme. Kuten eivät muutkaan vastaavat: *ihmeellistä! huikeaa! häkellyttävää! ällistyttävää! ilmiömäistä! huippuhienoa! yllättävää! tyrmäävää! upeaa! outoa! suunnattomasti!* tai edes *"kuitenkaan"* tai *"todellakin"* – minä ja pikkusiskot kyllä sanoimme *"kuitenkaan"* ja *"todellakin"*. Muiden kaltaistensa tavoin se oli tunnesana, liian värikäs, liian korkealentoinen, liian teennäinen; tyyppillistä *"vetentakaista"* kieltä (myös *"tyypillinen"* kuului niihin sanoihin). Sel-laista ei juuri koskaan voinut käyttää täällä järkyttämättä tai nolostuttamatta tai säikäyttämättä paikallisia, joten joku toinen sanoi: *"Vittu, kuka olisi uskonut!"* mikä tasoitti tilannetta ja sopi paremmin yhteisön toleranssiin. Seurasi lisää yhteisöllistä toleranssia, sitten lisää ikkunoiden naputtelua ja oveen koputtelua. Pian talo oli täpötäynnä, ja minut sysättiin nurkkaan autohullujen jutellessa klassikkoautoista, historiallisista autoista, mysteeriautoista, tehokkaista autoista, muskeliautoista, siviiliautoista, näyttävistä autoista tai aika karuista autoista, joita ei ikinä pitäisi puleerata, vaan niiden pitäisi aina näyttää siltä kuin niiden kuului näyttää. Sitten puhuttiin hevosvoimista, selkeistä linjoista, raa'asta kaasusta, lisäkaasusta, jarrujen puuttumisesta (hyvä asia), mahtavasta potkusta (toinen hyvä asia), jonka seurauksena selkä liimautui istuimen selkänöjaan, niin että *"tuntuu kuin hajoaisi*

siihen paikkaan". Kun juttu jatkui eikä sen päättymisestä näkynyt merkkiäkään, katsoin kelloa ja mietin, missä Gogolini mahtoi olla. Sitten, kun miehet siirtyivät koviin konsonantteihin, numero-nimiin, kirjaimista ja numeroista koostuviin nimiin – NYX, KGB, ZPH-Zero-9V5-AG – joista ehkä-poikaystävä erityisesti piti, en kestänyt enää, vaan minun ja *Päälystakin* piti päästä ulos huoneesta. Juuri kun olin lähdössä raivaamaan tietä ovelle, joku, joku nuori poika, ehkä-poikaystävän naapuri, pysäytti minut, pysäytti meidät kaikki kommentilla, jonka oli tähdännyt juuri siihen kohtaan, jolloin taistelu ilmatilasta taukosi hetkeksi. "Eihän siinä mitään, naapuri", tämä naapuri sanoi, "että sinulla on tämä niin sanottu klassinen osa, enkä minä millään pahalla, mutta..." – tässä kohden kaikki pidättivät hengitystään ja odottivat valppaina hyökkäystä. Sitten se tuli: "Kuka teistä korjaamon väestä sitten sai sen osan, jossa on se lippu?"

Siihen aikaan, siinä paikassa, kun poliittisiin ristiriitoihin liittyi pommeja ja aseita ja kuolemaa ja vakavia vammoja, tavalliset ihmiset sanoivat: "niitten puoli teki sen" tai "meidän puoli teki sen", tai "niitten uskonto teki sen" tai "meidän uskonto teki sen" tai "ne tekivät sen" tai "me teimme sen", kun itse asiassa tarkoittivat, että "valtion puolustajat tekivät sen" tai "valtiosta irtautujat tekivät sen" tai "valtio teki sen". Joskus ehkä yritimme ryhdistäytyä ja puhua "puolustajista" tai "irtautujista", mutta vain silloin kun halusimme valistaa ulkopuolisia; omien kesken emme yleensä viitsineet vaivautua. "Me" ja "ne" olivat meille kuin toinen luonto: mukavia, tuttuja sisäpiiritermejä, ne oli helppo vetäistä hihasta eikä tarvinnut muistella ja hapuilla hiottuja fraaseja tai poliittisesti korrekkeja kohteliaisuuksia. Sanattomasta sopimuksesta – jota ulkopuoliset eivät kyenneet ymmärtämään, ellei se osunut heidän omalle kohdalleen – päätettiin yksimielisesti, että

kaikkien käyttämät heimotunnisteet "me" ja "ne", "niitten uskonto" ja "meidän uskonto" eivät tarkoittaneet kaikkia meitä eivätkä kaikkia niitä. Siinä koko juttu kiteytettynä. Oliko se naiiviutta? Vanhaa tottumusta? Todellisuutta? Kiireen sanelemaa, kun oli sotakin käynnissä? Päätä itse, mutta vastaus on pääasiassa tuo viimeksi mainittu. Noina alkuaikoina, noina synkistä päivistä synkimpinä, ei ollut aikaa sanapoliiseille, poliittiselle korrektiudelle, itsetarkkailulle, joka saa miettimään: "Pidetäänköhän minua huonona ihmisenä, jos" tai "Luullaankohan minua ennakkoluuloiseksi, jos" tai "Kannatanko väkivaltaa, jos", ja kaikki – ihan kaikki – ymmärsivät sen. Kaikki tavalliset ihmiset ymmärsivät myös perusasiat siitä, mikä oli sallittua ja mikä ei, mikä oli neutraalia ja siten mieltymysten, nimien, tunnusmerkkien ja näkemysten yläpuolella. Näitä julkilausumattomia sääntöjä ja määräyksiä voi parhaiten kuvata kiinnittämällä huomion hetkeksi nimiin.

Pariskunta, joka piti alueellamme listaa kielletyistä nimistä, ei keksinyt niitä itse. Aikojen mittaan muotoutunut yhteisön henki ratkaisi, mitkä nimet olivat sallittuja ja mitkä eivät. Kiellettyjen nimien listan ylläpitäjät, mies- ja naispuolinen kirjuri, jotka lueteloivat ja hallinnoivat nimiä ja päivittivät listaa tiheään tahtiin, osoittautuivat toimestaan tehokkaiksi, mutta juuri siksi heitä pidettiin psyykkisinä rajatapauksina. Heidän uurastuksensa oli turhaa, koska me asukkaat noudatimme listaa vaistomaisesti – toimimme sen mukaan pohtimatta asiaa sen kummemmin. Työ oli turhaa myös siksi, että lista oli ennen kyseisen lähetyssaarnaajapariskunnan tuloa ylläpitänyt, päivittänyt ja säilyttänyt itseään vallan mainiosti. Sitä vartioivalla miehellä oli jokin tavallinen miehen nimi ja naisella jokin tavallinen naisen nimi, mutta heistä käytettiin yleisesti nimiä Nigel ja Jason, ja hyväntuulinen pariskunta ymmärsi kyllä vitsin. Kielletyt nimet olivat kiellettyjä,

koska niissä oli liikaa "vettentakaisen" maan makua, vaikka kaikki niistä eivät olleet alun perin lähtöisin sieltä, vaan tuon maan kansa oli ominut ne käyttöönsä. Ajateltiin että kiellettyihin nimiin oli piintynyt energiaa, muinaista voimaa, ikivanhoja ristiriitoja, kieltoja ja ei-toivottuja rasitteita, joita tuo maa oli kauan sitten tälle maalle langettanut, eikä nimen kansallisella alkuperällä ollut enää merkitystä. Kiellettyjä nimiä olivat: Nigel, Jason, Jasper, Lance, Percival, Wilbur, Wilfred, Peregrine, Norman, Alf, Reginald, Cedric, Ernest, George, Harvey, Arnold, Wilberine, Tristram, Clive, Eustace, Auberon, Felix, Peverill, Winston, Godfrey, Hector, ja myöskään Hubert, Hectorin serkku, ei ollut sallittu. Eikä Lambert tai Lawrence tai Howard eikä toinen Laurence tai Lionel tai Randolph, koska Randolph oli samanlainen kuin Cyril, joka oli samanlainen kuin Lamont, joka oli samanlainen kuin Meredith, Harold, Algernon ja Beverley. Myöskään Myles ei ollut sallittu. Eikä Evelyn eikä Ivor eikä Mortimer eikä Keith eikä Rodney eikä Roger eikä Rupert of Earl eikä Willard eikä Simon eikä sir Mary eikä Zebedee eikä Quentin, tai ehkä Quentin kuitenkin oli nykyään, koska sillä elokuvantekijällä meni Amerikassa niin hyvin. Eikä Albert. Eikä Troy. Eikä Barclay. Eikä Eric. Eikä Marcus. Eikä Sefton. Eikä Marmaduke. Eikä Greville. Eikä Edgar, koska kaikki nuo nimet olivat kiellettyjä. Kiellettyihin nimiin kuului myös Clifford. Ja Lesley. Peverill kiellettiin kahdesti.

Tyttöjen "vettentakaisia" nimiä suvaittiin, koska tytön nimi ei ollut poliittisesti kiistanalainen – ellei se sattunut olemaan *Pomp and Circumstance*. Siksi tyttöjen nimissä oli liikkumavaraa eikä niistä ollut mitään sääntöjä tai säädöksiä. Vääriin tyttönnimiin ei liittynyt samanlaista loukkaavaa, syvälle piintynyttä, ikiaikaista, historiallis-vastenmielistä "emme unohda tätä ikinä" -reaktiota kuin vääriin pojannimiin, mutta vastakkaisen vakaumuksen edustajalle,

"tien toisella puolella" asuvalle, kaikki meillä kielletyt nimet olivat ilman muuta sallittuja. He eivät tietenkään kelpuuttaneet ainutkakaan meidän suosimaamme nimeä vaan hylkivät niitä vaistomaisesti, omassa yhteisössään muotoutuneiden sääntöjen mukaan, eivätkä todennäköisesti menettäneet yöuniaan moisen takia. Niinpä Rudyard, Edwin, Bertram, Lytton, Cuthbert, Roderick ja Duke of olivat tuoreimmat nimet omalla kiellettyjen nimien listallamme, ja kaikkia näitä nimiä vartioivat Nigel ja Jason. Mutta sallituista nimistä ei ollut listaa. Jokaisen asukkaan piti kiellettyjen asioiden perusteella ymmärtää, mikä oli sallittua. Vauvalle annettiin nimi, ja jos vanhemmilla oli seikkailumieltä tai he olivat avantgardisteja tai olivat vain jostain ennalta arvaamattomasta inhimillisestä syyistä ottaneet riskin ja kokeilleet jotain uutta nimeä, joka ei ollut ennestään vakiintunut, virallisesti luvallinen, vaikka ei ollutkaan kiellettyjen listalla, heille ja heidän lapselleen kyllä selvisi aikanaan, olivatko he tehneet virheen vai eivät.

Tuo psykologis-poliittinen ilmapiiri lojaalius- ja heimotunnus-sääntöineen ja sallittuine ja kiellettyine asioineen ei rajoittunut "niitten nimiin" ja "meidän nimiin", "meihin" ja "niihin", "meidän porukkaan" ja "niitten porukkaan", "tien toiseen puoleen", "vettentakaiseen" tai "rajantakaiseen". Samanlaisia sääntöjä liitettiin myös muihin asioihin. Oli neutraaleja tv-ohjelmia, jotka saattoivat olla peräisin "vetten takaa" tai "rajan takaa", mutta niitä katsoivat kaikki sekä "tien tällä puolella" että "tien toisella puolella" eikä se ollut epälojaalia kummassakaan yhteisössä. Sitten oli ohjelmia, joita voitiin toisella puolella katsoa maanpetokseen syyllistymättä ja joita vihattiin ja inhottiin "tien toisella puolella". Oli tv-luvantarkastajia, väestönlaskijoita, ei-siviiliympäristössä työskenteleviä siviilejä ja valtion virkamiehiä, joita suvaittiin toisessa yhteisössä mutta ammuttiin hengiltä, jos he astuivat

**Kirja saatavilla
kustantajan
verkkokaupasta
www.docendo.fi sekä
hyvinvarustelluista
kirjakaupoista.**

ORWELL PRIZE FOR POLITICAL
FICTION 2019 -PALKINNON VOITTAJA!

NATIONAL BOOK CRITICS CIRCLE AWARD 2019
-PALKINNON VOITTAJA!

On vaarallista olla kiinnostava tässä nimettömässä kaupungissa. Keskimäinen sisko salaa ehkä-poikaystävänsä äidiltä. Tapaamiset Maitomiehen kanssa hän pitää kaikilta visusti pimennossa. Mutta kun ensimmäinen lanko aavistaa hänen salaisuutensa ja huhut alkavat velloa, keskimäinen sisko muuttuu ”kiinnostavaksi”. Se on pahinta mitä kenellekään voi tapahtua. Jos on kiinnostava, silloin huomataan, ja jos on huomattu, on vaarassa...

Maitomies on tarina juoruista ja kuulopuheista, seksuaalisesta häirinnästä ja vaikenemisesta, jolla on tuhoisat seuraukset. Romaanin tapahtumat sijoittuvat nimettömään kaupunkiin ja tuntemattomaan aikakauteen. Kirjan henkilöt ovat tunnistettavissa vain keskinäisistä suhteistaan. Päähenkilö on 18-vuotias keskimäinen sisko, ja romaanin nimihenkilö, Maitomies, häntä paljon vanhempi, puolisolitaallisiin joukkoihin kuuluva mies.

KL 84.2

ISBN 978-952-291-659-4

DOCENDO

Kannen suunnittelu: Luke Bird

Kannen kuvat: Patrick Cullen / EyeEm / Getty;

Vintage Tone / Shutterstock